

РЕЦЕНЗИЯ

от проф.дпн Дора Левтерова – Гаджалова,

ПУ “ Паисий Хилендарски”

на дисертационен труд

за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“□

по професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика –
Педагогика за деца с интелектуална недостатъчност)□

Автор: *Десислава Пенчева - Петкова*

Тема: Мениджмънт на учебно-познавателния процес при интегрирано обучение на деца и ученици със специални образователни потребности

Научен ръководител: *доц. д-р Емилия Евгениева*

1. Общо описание на представените материали

Представеният от Десислава Пенчева - Петкова комплект материали на хартиен носител включва всички изискуеми документи според специфичните изисквания на ФНПП на СУ “Св. Кл.Охридски”.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Десислава Пенчева – Петкова е завършила ОКС “Бакалавър” специалност “социална педагогика” и ОКС “Магистър”, специалност “Педагогика на деца с интелектуалната недостатъчност”. Работила е като възпитател в Дневен център за деца и младежи с физически и интелектуални затруднения – Плевен, ресурсен учител в РЦПНОВДУСОП – Плевен. В момента работи като учител в ДГ “Снежанка” Плевен и като социален работник към Сдружение “Развитие на личността и човешките общности”. Участва активно в разработването и изпълнението на проекти, владее английски език. Притежава множество сертификати и удостоверения от курсове за обучения от български и чуждестранни организации и институции.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Разработваният в дисертационния труд проблем е актуален и значим в научно и в научно-приложно отношение. Мениджмънтът на учебно-познавателния процес в процесите на интегриране и/или приобщаване на деца и ученици и ученици със специални образователни потребности в общообразователна среда изисква изучаване на фината синергия между децата/учениците със специални образователни потребности, училищния и фамилен контекст. Докторантката фокусира своето дисертационно изследване именно към този деликатен аспект на интеракции между общностите, насочен към интерактивно, иновативно и ефективно менаджиране на учебно-възпитателния процес.

Дисертационният труд е разработен в увод, три глави, изводи и препоръки, приложения, библиографии на използваната литература на български, английски и руски език. Авторефератът съдържа 73 страници основен текст. В текста са включени 3 таблици, 27 диаграми и списък на публикациите.

4. Познаване на проблема

От дисертационния труд е видно, че докторантката познава проблематиката и умело внася интересни авторски интерпретации с научна и приложна насоченост.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд

В първа глава се представя теоретичния обзор на проблематиката. Внасят се творчески тълкувания на мениджмънта в образованието с прецизиране на терминология, съдържание, структура и процеси. Анализират се организациите като видове и като система със специален акцент на училището и детската градина като организация със спецификата им и стиловете им на управление. Представят се в сравнителен аспект, стратегическата социална архитектура и оперативната социална архитектура. Разгледани са стратегическия мениджмънт като процес и анализа на средата чрез SWOT анализ.

На базата на международни и национални документи са интерпретирани социалните роли и индивидуалността на личността, семейството, образованието, социума и трудовия пазар.

Представен е мениджмънта на процеса на предоставяне на допълнителна подкрепа на децата и учениците със специални образователни потребности в институциите от системата на предучилищното и училищно образование, през призмата на мениджмънта, така както е описан в българските нормативни документи, имащи пряко отношение към образователния процес. Цитирани са текстове от: Закона за предучилищно и училищно образование, Наредбата за предучилищно образование и Наредбата за приобщаващо образование, Наредбата за учебния план и др.

Втората глава е посветена на презентация на изследователската програма. Конкретизирани са целта и три подцели. Поставени са три хипотези, като всяка една от тях е с допълнителна аргументация. В логическа последователност са изведени три задачи, като третата е с пет подзадачи, свързани с разработването на чек листове, въпросник за оценка на актуалното състояние на процеса на интегриране, въпросник за оценка на мотивацията на педагогическите специалисти за използване на чеклиста - част I □ и част II, както и представяне на реален случай.

Респондентите на изследването са представени коректно и нагледно в табличен вид. Избраната методика на изследване позволява постигане на поставената цел и получаване на адекватен отговор на задачите, решавани в дисертационния труд. Изследването е ситуирано в два етапа с проведено обучение в рамките на 8 часа за един ден, като в процеса на обучение се включват беседа и попълване на въпросници I и II част, представяне на технологията на мениджмънта на процеса на интегриране и работа по единичен казус и по казус с предложени инструменти от респондентите.

Третата глава представя анализа на получените резултати. Анализирани е обстоятелствено демографската характеристика на респондентите с допълнени специфики за професионална квалификация и реализация. Интересни тълкувания са изведени по отношение на социалните нагласи и стереотипи за мястото на детето/ученика в обществото.

Представени са много резултати със статистическа обработка, но не всич-

ки резултати са интерпретирани достатъчно пълно. Работата определено би спечелила при наличие на по-обстоятелен и по-детайлен анализ. Анализът на резултатите е направен при следване на доказателственост на отделните хипотези, като е спазвана структура: представяне на резултати и интерпретация, изводи и констатация за всяка хипотеза поотделно.

Прави впечатление, че респондентите изразяват желание да притежават готови педагогически инструменти за мениджмънт на учебно-познавателния процес, но същевременно извеждат творческо отношение спрямо прекодирането на количествена /цифрова/ оценка в качествена оценка за компетенции. Подобна е представеността за преодоляване на стереотипи, формализация и бюрокрация на процеса на интегрирано обучение и приобщаващо образование. Докторантката прави извод, че респондентите имащи интерес и удовлетвореност от показаната им възможност за иновативна практика са по-склонни да работят за преодоляване на стереотипите.

Важен резултат е представен чрез тълкуване на отговори на въпроси преди и след обучението за работа с инструмента. Очертана е ясна крайна полярна динамика на много от въпросите. Както отбелязва докторантката “вероятно на системата ѝ липсва достатъчно грижа за предварително информиране за въвежданите нормативни промени”, което води до резки дихотомни колебания на респондентите.

6. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Дисертационната разработка определено има приносни моменти към теорията и към практиката на интегрираното обучение и на приобщаващото образование, към които могат да се посочат:

1. Структуриран модел за мениджмънт на процеса на обучение на деца/ученици със специални образователни потребности чрез анализ на система от международни, европейски и национални документи. □

2. Структуриран модел за мениджмънт на процеса на приобщаване на деца/ученици със специални образователни потребности чрез анализ на функциониращи нормативни документи в Република България. □

3. Разработена технология за диагностика на индивидуалните учебно-

познавателни способности на детето/ученика със специални образователни потребности чрез чеклистове, хармонизирани с държавния образователен стандарт за предучилищно образование и за общообразователна подготовка. □

4. Разработена програма за квалификация на педагогическите специалисти за работа с модела. □

5. Обосноваване на предпоставки необходими за интегриране на технологията при приобщаване на децата/учениците със специални образователни потребности в общообразователна среда. □

7. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Публикациите на докторантката са 5 в периода 2010 – 2017 година, като статии, представени на международни конференции и докторантски семинар. Три от публикациите са на английски език. Всичките публикации са по тематиката на дисертационното проучване, от които ясно личи, че формулираните приноси и резултати са лична заслуга на докторантката.

8. Автореферат

Авторефератът отразява съдържанието на дисертационния труд, и би могъл да бъде представен в по-четивен вид с ясно открояване на отделните архитектурни аспекти на дисертацията.

9. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Научните и научно-приложни приноси на дисертационното изследване могат да намерят израз за обществено достойние и публичност като бъдат публикувани.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд **съдържа научни и научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката** и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на СУ „Св. Климент Охридски“.

Представените материали и дисертационни резултати съответстват на специфичните изисквания на ФНПП, приети във връзка с Правилника на СУ за приложение на ЗРАСРБ.

Дисертационният труд показва, че докторантът(ката) Десислава Петкова - Петрова **притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност Педагогика за деца с интелектуална недостатъчност като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на уважаемото научно жури да присъди образователната и научна степен “доктор”** на Десислава Пенчева – Петкова, професионално направление 1.2. Педагогика докторска програма (Специална педагогика – Педагогика за деца с интелектуална недостатъчност).

12.05. 2017 г.

Рецензент:

(проф.дпн Дора Левтерова – Гаджалова)